

Tær triggar feroysku kvinnurnar, sum sita her í islamskum búna, eru sannførandi. Rætt-trúgvandi muslimar. Umafutur og umafutur leggja tær dent á, hvussu høgt tær ganga upp í at halda tær "fimm súlurnar". Ikki minst at minnst tær fimm bønirnar til Allah um dagin. Leggja áherðslu á, hvussu stóran týðning tað hevur fyri tær, at børn teirra verða ald upp í einum muslimskum heimi — í muslimskum umhvørvi. Og hvussu nógv tær sjálfvar gera fyri at halda trúna, vitanina um islam, við líka.

- Vit ganga regluliga til fundir og undirvísing í islam. Og vit eru eisini regluliga í eini moské her í Keypmannahavn. Og sjálvi haldi eg, at eg eri vorðin eitt betri menniskja, síðani eg vendi um til islamska trúgv, greiðir Anna Katrin Lamhauge frá.

Maðurin er høvdið í familjuni
Tær triggar meta vanliga fatan millum kristin vera, at muslimskar kvinnur verða kúgaðar. At tær liva sum í einum fongsl. Men soleiðis er tað bara ikki.

- Tað er rætt, at maðurin er høvdið í familjuni. Hann er hægstur, og hevur seinasta orðið. Tað er eisini í samsvari við Koranina. Men tá ið tað er sagt, skulu vit eisini leggja merki til, hvat Koranin sigur um kvinnuna, og um samstarvið millum mann og konu. Tað stendur nevnliga þúrá greitt í Koranini, at hóast maðurin hevur evsta vald og seinasta orðið, so er kvinnan ongantíð **og** hjá manninum. Kvinnan nýtist ikki at finna seg í øllum. Og er tað, maðurin ger, í stríð við Koranina, ja, so eiga vit snøgt sagt ikki at finna okkum í tí, sigur Amina Poulsen.

Hon vísir eisini á, at onkur heilt náttúrliga má hava evsta vald — seinasta orðið.

- Allah er tann, sum hevur valdið á fólkinum, og sum kann stýra og hjálpa fólkinum. Eitt flogfar hevur eisini ein flogskipara, sum syrgir fyri, at flogfarið kemur trygt fram. Soleiðis kunnu vit so eisini siga um mannin í einum húski, heldur Amina Poulsen.

Nógv hevur verið frammi um, at serliga ungar gentur í muslimskum familjum verða útstoyttar, gera tær ikki júst sum foreldrin vilja. Til dómis um tær nokta at giftast menn, sum foreldrin vilja hava hana at gifta seg við. Hvat halda tit um tað?

- Jú, hatta hoyra vit mangan fyri. Eg kenni onki til hatta. Kann bara siga, at sambært Koranini er hasin framferðarhátturin skeivur. Koranin gevur tær ikki rætt at útstoyta børn og limir í familjuni annars. Heldur beint øvut. Koranin leggur upp til at verja familjuna, sigur Amina Poulsen.

Men hvat gert tú so tann dagin, dóttir tín ynskir at gerast kristin, átt at venda aftur til tína barnatrúgv?

Tegn. "Ja, eg veit ikki rættliga. Eg vil í hvussu er gera, hvat eg kann, fyri at sannføra hana um, at islam er tað einasta rættta. Eg fari alt lívið at gera mitt til, at børn míni skulu hava ein tryggan muslimskan uppvekstur. So eg vóni ikki, at hasin spurningurin nakrantíð verður aktuallur", sigur Amina Poulsen stillisliga.

Já, men lat okkum nú ímynda okkum, at spurningurin verður aktuallur, hvat gert tú so?

"Ja, so nýðist eg at góðtaka avgerðina hjá dóttirini. Hvorki eg ella maðurin hava rætt at stoyta hana úr familjuni. Tað vilja vit heldur ikki", sigur hon.

Bera turriklaði

Tað, sum vesturlendingar serliga tengja saman við islam og muslimar, er búnin, kvinnurnar ganga í. Serliga turriklaðið. Hóast verið enn so allar muslimskar kvinnur goyma hárið í turriklaði, so eru tað fyrst og fremst turriklaðini, ið eyðkenna tær.

Eisini hesar triggar feroysku muslimsku kvinnurnar ganga í turriklaði. Men hví er tað so umráðandi at goyma hárið?

Jú, tær triggar hava eisini greiða stóðu til turriklaðið:

- Tað er nú eina ferð soleiðis, at mannfolk stundum ganga við ljótum tankum. Goyma vit hárið, og annars lata vera við at ganga í kanska strammum buksum, sum tað er vanligt millum danir og feroingar til dómis, ja, so verða mennir heldur ikki eggjaðir óneyðugt, siga tær.

Tær vísa eisini á, at turriklaðið byrgir upp fyri óvund-sjúku millum kvinnur. Hetta, at nakrar kvinnur eru vakrari enn aðrar, kemur ikki so væl til sjóndar, tá hárið verður goymt. Og tað verður sanniliga gingið høgt upp í at goyma hárið. Eisini í heiminum hjá feroysku muslimunum.

- Vit kunnu t.d. ikki taka turriklaðið av, um mannfolk koma innar, sum ikki eru tætt slektaðir við okkum. Til dómis um tað ikki eru pápar og beiggjar okkara, vísa tær á.

Muslimskar kvinnur mugu heldur ikki vera í einrúmi við fremmandum monnum — við monnum, sum tær ikki er tætt í ætt við. Maðurin skal eisini vera til staðar.

Seinasta tíðina hevur nógv verið frammi í Danmark um, at muslimskar kvinnur krevja at fáa loyvi at ganga í turriklaði til arbeiðis — t.d. tá tær sita við kassan í handlum og øðrum avgreiðslum. Men er tað ikki eitt sindur nasadjarvt av eini fremmandari mentan at krevja soverðið?

- Nei, tað halda vit slettis ikki. Mentanin er júst orsökini til, at vit halda okkum hava krav upp á tað. Haraftrat eru lógirnar í Danmark soleiðis, at tú hevur ikki loyvi at gera mun á fólki. So eg haldi tað vera í finasta lagi, at vit krevja at hava loyvi at ganga við turriklaði um høvdið til arbeiðis, sigur Amina Poulsen.

Familjan harmaðist

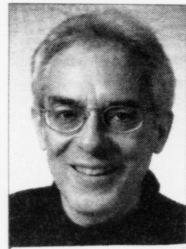
Anna Katrin Lamhauge, Sólmaj Johannesen og Amina Poulsen viðganga, at tað var ikki bara sum at siga tað, at gerast muslimur. Feroysku familjur teirra harmaðust, og vinfólkin undraðust. Og tað broytir eisini gerandisdagin nógv.

- Heilt av sær sjálvum verður tað soleiðis, um tú vilt tað ella ikki, at tú verður minni úti millum tey, tú vart saman við fyrr. Tey halda ivaleyst, at vit ikki eru serliga spennandi at vera saman við sum muslimar. Vit kunnu jú ikki ganga í dans, vit kunnu ikki drekka, og liva á nógvur hættir nógv órðvísni nú.

FØROYSK BÓKMENTAHANDBÓK

BÓKMENTIR.

Turið Sigurðardóttir:
Hugtøk í bókmentafrøði. Sprotin 1998.
174 s. kr. 180

Jógvan Isaksen, bókmentafrøðingur

Í innganginum til fyrsta feroyska bókmentaleksikon. „Hugtøk í bókmentafrøði“, skrivur ritstjórin, at hetta „er ein roynd at seta á at lýsa og viðgera“ bókmentahugtøk, og at tann, sum nýtir savnið skjótt fer at sakna hugtøk. Seinni ger hon vart við, at íslenska bókmenntahugtøk, og heiti í bókmentafrøði, hevur verið fremsta heimildin. Í báðum forum stunda hon satt. Tað mangla nógv leitorð, og ein góð helvt er umsett úr í íslenska verkinum.

Hinvegin skulu vit ikki siga Turið ringa fyri hatta, tí tað er ein ómettaliga stórur setningur, hon hevur átið sær, og hvat viðvirkur leitorðum, so mást tú einaferð siga, at nú er tað well fyri hesaferð. Tá ið næsta útgáva kemur, okja vit um leitorðatalið. Hartil er einki skeivt í at stýja seg til eitt útlendskt verk, og her hevur Turið valt íslendsku handbókina. Tað merkir eisini leitorðini, sum í ein fittan mun eru flutt úr íslenskum yvir í feroyskt. Hetta er so aftur valið hjá ritstjóranum.

Nógv av uppsøgnum eru frálik, serliga kanska tey, har tann feroyski parturin fær gott pláss: barnabløð, barnabókmentir, og kvæði eru bara nokur dømi av mongum. Yvirhøvur verður nógv gjørt burtur úr at hava feroyskt dømi við í tekstunum, og tað haldi eg lukkast bara væl. Annars hevur ritstjórin ikki verið einsamallur við øllum arbeiðnum, men hevur havt fólk aftrat sær: Malan Marnersdóttir skrivur um aktantar og kvennbókmentir. Hjalmar Petersen skrivur drúgva grein um mál-vísundi, Jógvan í Lon Jacobsen skrivur um merkingarfrøði, og Eyðun Andreassen umrøður kvæði. Nógv tann størsta partin eigur ritstjórin kortini sjálvur.

Aftan á viðgerðina av tí einstaka leitorðinum verður ofta víst til bókmentir, men hesar tykjast við-

So tað er rættliga avmarkað, hvussu nógv vit koma saman við feroyingum, sigur Amina Poulsen.

Tær triggar fegnast tó um, at foreldur teirra ongantíð hava vent teimum bakíð, og at tær framvegis hava gott samband við tey.

hvørt eitt sindur tilvildarlígar, eins og tað sum er við, er tað sum ritstjórin hevur havt standandi. Lesarin saknar eitt miðvíst yvirliit, har tað verður víst til upprunatitil og møgulega til onkra norðurlenska týðing. Dømi kann vera *skaldsøga*, har tað m.a. verður víst til „Milan Kundera: The Art of the Novel“ 1986. Men bókir eru skrivað á fronskum - sum er tað mál, Kundera hevur skrivað á seinnu árin - „L'art du roman“, og hon finst í danskari týðing, „Romanen“ 1987. Annars sakni eg „Theorie des Romans“ 1920 eftir Georg Lukács (á donskum „Romanens Teori“ 1994), sum er eitt høvudsverk innan skaldsøgu-teori. Bókin hjá sama harra um søguligu skaldsøguna er sloppin upp í part og sum í Kunderas fori í enskari týðing (The Historical Novel 1972). Undir leitorðinum *søgulig skaldsøga* stendur hon kortini við tí týska titlinum „Der historische Roman“.

Av órannsakandi grundum hyggi eg í uppslagsbókum altíð eftir, hvussu krimisagan verður umrødd. Mótsett „Føroysk Orðabók“ er leitorðið *krimi* við, men tað vísir til tað ófantaliga *brots-málasøga*, og har stendur m.a.: „Slag av lættisoppabókmentum [...]“. Fert tú nú undir hatta leitorð, so stendur: „Bókmentir, sum verða settar at hava lítið og einki listarligt virði“. Her haldi eg, at ritstjórin er lopin uppum, har garðurin er lægstur. Nú á døgum verður krimisagan í flestu londum mett á jøvnum fót við aðrar bókmentir, og mangur vil verða við, at tað sum finst av samfelagskritikki í skaldskap í dag, finst í krimisøgum.

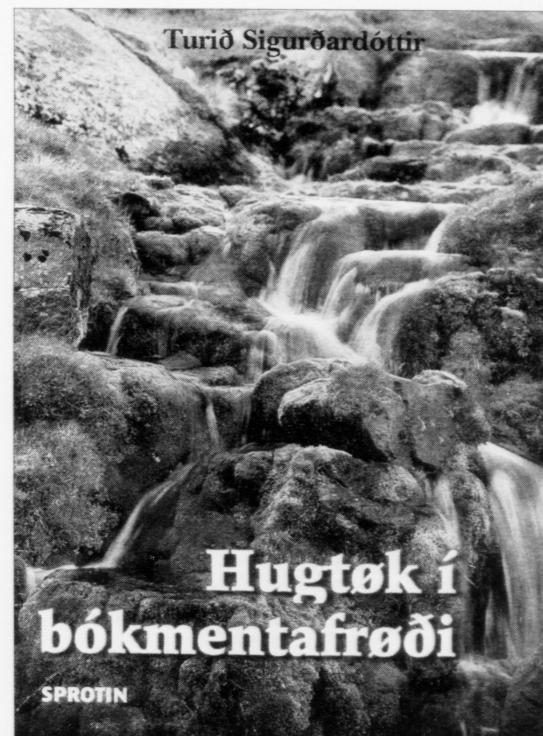
Ritstjórin tykist annars at hava

eina helling mótvegis stilistikki, rimum og rytmu, tí tær lýsingarnar eru lutfalsliga nógvur. Tilfar lýsingar eiga sjálvsagt at vera við í einari bókmentahandbók, men her fær lesarin næstan ta fatan, at tað er aðalevnið. Hetta fer ivaleyst eisini at broytast í eini komandi útgávu.

At útgávan tykist at hava havt skund - kanska meira frá forlagnum enn frá ritstjóranum? - sæst av, at skriftsniðið ikki altíð er reglufast, so at t.d. undirbókur, ið áttu at verið settir við kursiv verða skrivaðir við feittum. Onnur dømi av hesum slagi benda á, at satsurin ikki er gjølliga gjøgnumgingin aðrenn prent.

Eitt aftrat eru tey einkisigandi leitorðini, sum fær lesarin at hugsa, at tað hevur verið ætlanin, at her skuldi skrivast meira, men so bleiv handbókin givin út. Dømi um tilfar tautologi eru leitorð sum: *dreingjabók*, skaldsøga fyri dreingir; *enduryrkning*, tað at enduryrkja, umyrking; *gentubók*, skaldsøga fyri gentur; *ritsavn*, Savn av ritum ella ritverkum. Á sama bógvin er *fugurbókmentir*, Fagrar bókmentir, sbr. „*yrkisbókmentir*. Tá ið tú síðani fert undir hatta leitorð stendur: Bókmentir um yrki, yrkisligar bókmentir; sbr. „*fugurbókmentir*. Her bita leitorðini seg sjálvi í halan!

Tá ið tú ummælir eina handbók sum hesa, fer meginparturin av ummælinum næstan altíð við ymiskum atfinningum og putli, og soleiðis er eisini í hesum fori. Eg vil tí einaferð aftrat gera vart við, at Turið Sigurðardóttir hevur gjørt stórarbeiði, og við „Hugtøk í bókmentafrøði“ eru lunnar lagdir undir komandi útgávu av feroyskum bókmentahandbókum.

SPROTIN